

ปัญหาในการระงับข้อพิพาททางแพ่งของฝ่ายปกครอง¹

ชนานันท์ คุ่มคง²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาในการระงับข้อพิพาททางแพ่งของฝ่ายปกครองตามการศึกษาอิสระฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งของฝ่ายปกครอง นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งของฝ่ายปกครอง เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของฝ่ายปกครอง และเพื่อศึกษาถึงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในการระงับข้อพิพาททางแพ่งของฝ่ายปกครอง

จากการศึกษาทำให้ทราบได้ว่าฝ่ายปกครองคือจังหวัดและอำเภอนั้นถือเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจและหน้าที่ในการระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยวิธีไกล่เกลี่ยมาช้านาน โดยในอดีตที่ผ่านมาการเปรียบเทียบความแพ่งในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองเป็นการใช้อำนาจตามมาตรา 108 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2527 และ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปรียบเทียบความแพ่งในอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ พ.ศ.2528 โดยให้นายอำเภอมีอำนาจฝ่ายตุลาการในทางความแพ่งที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสองหมื่นบาท และในคดีที่มีทุนทรัพย์เกินสองหมื่นบาทหรือคดีไม่มีทุนทรัพย์ซึ่งคดีเกิดขึ้นในเขตอำเภอ หรือผู้ถูกร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอนั้น ถ้าคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ก็ให้จำหน่ายคดี ถ้าคู่กรณียินยอมตกลงกันให้ลงลายมือชื่อไว้ในหนังสือยินยอม แล้วมอบให้ทั้งสองฝ่ายถือไว้ฝ่ายละฉบับ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม ให้อีกฝ่ายหนึ่งยื่นให้ศาลพิพากษาออกคำสั่งบังคับ โดยให้ถือเสมือนคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะร้องฟ้องอีกไม่ได้ ต่อมาได้มี พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 บัญญัติให้เพิ่มมาตรา 61/1 (4) ให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอไกล่เกลี่ยหรือจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมตามมาตรา 61/2 และมาตรา 61/3 โดยกำหนดให้อำเภอหนึ่งให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาทของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอ ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท ที่ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยได้มีการออกกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ถึงอย่างไรก็ตาม

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 ในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อสาธารณูปโภค โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จตุพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์พิมพ์ใจ รื่นเริง และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดขอนแก่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การไถ่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของอำเภอก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่ไม่น้อย อันเป็นเหตุให้การไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งอันเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ของฝ่ายปกครอง เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้กับประชาชน ส่งเสริมความรัก ความสามัคคีปรองดอง และความสมานฉันท์ของหมู่บ้านในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ให้เกิดสันติสุขในบ้านเมือง สังคมมีความสงบเรียบร้อย ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญของปัญหาแยกเป็นประเด็นๆ ได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก คือ ปัญหาการจำกัดทุนทรัพย์ในการไถ่เกลี่ย ซึ่ง พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ได้กำหนดประเภทของข้อพิพาททางแพ่งที่ฝ่ายปกครองดำเนินการไถ่เกลี่ยได้ คือ ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท ซึ่งผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ย จะเห็นได้ว่าข้อพิพาททางแพ่งนั้นมีการจำกัดทุนทรัพย์ไว้ไม่เกินสองแสนบาท ซึ่งในข้อเท็จจริงทุนทรัพย์ดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการกระบวนการไถ่เกลี่ยอยู่ไม่น้อย เนื่องจากจำนวนทุนทรัพย์นั้นได้กำหนดมาเกินกว่า 10 ปี ซึ่งปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจทั้งของประเทศไทยและประชาคมโลกในปัจจุบันก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้จำนวนทุนทรัพย์นั้นน้อยเกินไปไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันสักเท่าไร แม้ประชาชนคู่พิพาทจะสมัครใจเข้าไถ่เกลี่ยแต่หากจำนวนทุนทรัพย์ที่เกินกว่าสองแสนบาท อำเภอก็ไม่สามารถไถ่เกลี่ยได้ ทำให้ขัดต่อเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย ซึ่งแตกต่างข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน และมรดกนั้นไม่มีจำนวนทุนทรัพย์ที่จำกัดไว้ จึงทำให้คณะผู้ไถ่เกลี่ยสามารถดำเนินการอำนวยความสะดวกประชาชน อันเป็นการลดภาระของประชาชนและลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลอันถือว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์กฎหมายอย่างแท้จริง

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของคณะผู้ไถ่เกลี่ย ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของคณะผู้ไถ่เกลี่ยไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 โดยต้องคุณสมบัติ คืออายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ ในวันรับสมัคร มีภูมิลำเนาตามหลักฐานทะเบียนราษฎรในเขตอำเภอที่สมัคร และเป็นบุคคลที่มีความรู้หรือประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้ คือ ไม่เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และไม่เป็นผู้เคยถูกถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อ

ซึ่งเมื่อพิจารณาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยตามที่กำหนดไว้ในคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยนั้น จะต้องเป็นมีความรู้หรือมีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะความรู้ด้านกฎหมาย แต่การที่กำหนดไม่ให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในลักษณะต้องห้ามดูแลเป็นการขัดแย้งกัน เนื่องจากการกำหนดความเหมาะสมของความรู้ความเชี่ยวชาญผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยก็ไม่ได้มีเกณฑ์ที่แน่นอน ซึ่งทำให้ในแต่ละพื้นที่ส่วนภูมิภาค จะมีผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่มีคุณภาพต่างกัน อีกทั้งการที่ปิดกั้นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความรู้พื้นฐานด้านกฎหมายหรือระเบียบราชการ โดยเฉพาะข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่แล้วกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตามกฎหมายย่อมทราบข้อมูลพื้นฐานของประชากรในพื้นที่ตนเป็นอย่างดี การปิดกั้นไม่ให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีส่วนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นยังทำให้การไกล่เกลี่ยโดยผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจริงนั้นลดลง ซึ่งจะทำให้การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของอำเภอมิมีประสิทธิภาพลงหรือไม่ ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับที่ดิน จากการที่กฎหมายให้อำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกี่ยวกับที่ดินไว้กว้างทำให้ในทางปฏิบัติจริงพบปัญหาอุปสรรคมาก เนื่องจากกฎหมายที่ดินของประเทศไทยนั้นมีหลายประเภท เช่น ที่ดิน ส.ป.ก. ที่ดินป่าสงวน เป็นต้น ทำให้มีหน่วยงานรัฐหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บ่อยครั้งที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยจนสิ้นกระบวนการ แต่เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามอีกฝ่ายหนึ่งยื่นให้ศาลพิพากษาออกคำสั่งบังคับ ปรากฏว่าศาลยกคำขอนั้น เนื่องจากเห็นว่าการไกล่เกลี่ยเป็นโมฆะเพราะฝ่ายปกครองโดยคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่อำนาจในการไกล่เกลี่ยที่ดินประเภทนั้นๆ ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะผู้ไกล่เกลี่ยอันมาจากการที่กฎหมายไม่ได้ระบุประเภทของที่ดินไว้ชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับที่ดินของฝ่ายปกครองเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาในการระงับข้อพิพาททางแพ่งของฝ่ายปกครองนี้ ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะอันเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ดังนี้

1. แก้ไขบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 และกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 2 ในประเด็นทุนทรัพย์ของข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่ฝ่ายปกครองสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ จากเดิมที่บัญญัติว่า

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 61/2 “ในอำเภอหนึ่งให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ของประชาชนที่ถูกรณฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต

อำเภอในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา” แก้ไขเป็น “ ในอำเภอหนึ่งให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา”

และกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 2 ว่า “ข้อพิพาท หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาท ทางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาทหรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา” แก้ไขเป็น “ข้อพิพาท หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาท ทางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาทหรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา”

2. แก้ไขบทบัญญัติข้อ 4 แห่งกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 เกี่ยวกับประเด็นคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและผู้ที่รู้สภาพปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริงสามารถทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้ โดยเฉพาะในส่วนของลักษณะต้องห้ามที่ห้ามมิให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยนั้น จากเดิมที่บัญญัติว่า

“ผู้สมัครเป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันสมัคร
- (2) มีภูมิลำเนาตามหลักฐานทะเบียนราษฎรในเขตอำเภอที่สมัคร
- (3) เป็นบุคคลที่มีความรู้ หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอม

ข้อพิพาท

ข. ลักษณะต้องห้าม

- (1) เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
- (2) เป็นบุคคลล้มละลาย คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่

สมประกอบ

(3) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(4) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(5) เป็นผู้เคยถูกถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อ “แก้ไขเป็น” “ผู้สมัครเป็นผู้ใกล้ชิดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(1) ผ่านการอบรมการใกล้ชิดข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง หรือหลักสูตรที่หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจและหน้าที่ใกล้ชิดข้อพิพาทที่กำหนด

(2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การใกล้ชิดข้อพิพาท

ข. ลักษณะต้องห้าม

(1) เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(2) เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

(3) เคยถูกเพิกถอนการเป็นผู้ใกล้ชิดตามพระราชบัญญัตินี้ และยังไม่พ้นห้าปี นับถึงวันยื่นคำขอรับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ใกล้ชิด

2.3 แก้ไขบทบัญญัติ มาตรา 61/2 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และกฎกระทรวงว่าด้วยการใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 2 ในประเด็นของอำนาจการใกล้ชิดข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการดำเนินการใกล้ชิดอันจะส่งผลก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนที่เดือดร้อน จากเดิมที่บัญญัติไว้ว่า

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาตรา 61/2 “ในอำเภอหนึ่งให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาท ของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา” แก้ไขเป็น “ในอำเภอหนึ่งให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาท ของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา” และกฎกระทรวงว่าด้วยการใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 2 “ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาท ทางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาทหรือมากกว่านั้น ตามที่

กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ... ” แก้ไขเป็น “ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดินมิใช่ ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ มรดก และข้อพิพาท ทางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาทหรือ มากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ... ”

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ เอี่ยมละออ. "ปัญหาข้อกฎหมายในการประนอมข้อพิพาททางแพ่งของนายอำเภอ." วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.

วิบูลย์ เหลืองสะอาด. “การบริหารงานอำเภอ.” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2527

กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553